

beschouwd worden. Maar, het is duidelijk dat een voorafgaande schenking altijd een invloed heeft op de berekening van het beschikbaar deel dat nog overblijft met betrekking tot legaten.

Ook aan de vermelding van de devolutie in de aangifte moet de nodige aandacht besteed worden. In het betwiste geval werd teruggegrepen naar de theoretische verdeling tussen het beschikbaar

en het voorbehouden deel van de nalatenschap (art. 913 oud BW; art. 4.145, Boek 4 BW). Hier had men reeds moeten aanduiden dat het legaat aan de broer moest ingekort worden omdat het beschikbaar deel van de nalatenschap reeds zo goed als uitgeput was.

Jozef DECUYPER
Erehypotheekbewaarder

Personenbelasting verschuldigd op pensioenuitkering niet langer aftrekbaar voor berekening erfbelasting: administratieve praktijk opnieuw op wankele bodem

■ Gent (fisc.) (5^e k.) 29 maart 2022, nr. 2021/AR/554.

In een recente uitspraak buigt het Gentse hof van beroep zich over de vraag of de personenbelasting die verschuldigd is op pensioenuitkeringen aftrekbaar is voor de berekening van de belastbare grondslag in de erfbelasting. Het Hof stelt dat daartoe geen wettelijke of enige andere juridische grondslag bestaat. Deze uitspraak gaat radicaal in tegen de vroegere praktijk van de FOD Financiën om de voormelde belasting wel degelijk in aftrek te nemen, het Vlaamse standpunt in diezelfde zin en de rechtsleer die dat ruimschoots bevestigt. Volgens Vlabel maakte deze praktijk daarentegen niets meer dan een administratieve toegeving uit, waarmee géén rekening kan worden gehouden daar deze tegen de wet inging. Is het in een rechtsstaat dan niet essentieel dat een belastingplichtige er op kan vertrouwen dat een reeds jarenlang fiscaal gevestigde gedragslijn ook effectief gerespecteerd zal worden? Dergelijke plotsklapse (en overigens zwak beargumenteerde) koersverandering kan gewoonweg niet door de beugel en getuigt van onbehoorlijk bestuur.

FEITEN

In de voorliggende casus bestaat er (onder meer) betwisting over de berekening van de belastbare grondslag in de erfbelasting.

Een Nederlandse erflater overlijdt in 2014 en laat daarbij zijn echtgenote en twee zoons achter. De erflater was gehuwd onder het Nederlandse stelsel van wettelijke gemeenschap van goederen, een huwelijksstelsel van algehele gemeenschap van goederen. Op basis van de aangifte nalatenschap en het door de erflater opgemaakte internationaal testament kwam zijn nalatenschap toe aan deze laatstgenoemden. Na indiening van de aangifte nalatenschap, wordt een aanslag gevestigd in hoofde van de erfgenamen. De aanslag heeft onder meer betrekking op een pensioenuitkering die de langstlevende ontving vanwege vennootschap X naar aanleiding van het overlijden van de erflater (zgn. "partnerpensioen"). Het volledige bedrag wordt in hoofde van de langstlevende belast in toepassing van artikel 2.7.1.0.6 VCF, weliswaar onterecht volgens deze laatste.

ADMINISTRATIEVE PROCEDURE

In hoofdorde argumenteert de langstlevende dat deze uitkering niet kon worden belast in toepassing van artikel 2.7.1.0.6 VCF omdat deze pas opeisbaar werd na het overlijden van de erflater. Subsidiair betwist zij de berekening van de belastbare grondslag daar de pensioenuitkering een levenslange uitkering betreft die moet worden gewaardeerd op basis van artikel 2.7.3.3.2, 5° VCF (rekening houdende met de leeftijdscoëfficiënt). Bovendien zou enkel de helft van het bedrag belast kunnen worden omdat de pensioenuitkeringen als gemeenschappelijke goederen moeten worden beschouwd. Dit laatste gelet op het huwelijksvermogensstelsel waaronder zij met de erflater was gehuwd. Als laatste roept zij in dat het bedrag nog moet worden verminderd met de jaarlijks betaalde inkomstenbelastingen. Slechts het nettobedrag is belastbaar.

Het bezwaar wordt deels ingewilligd. Vlabel aanvaardt wel degelijk de waardering op grond van artikel 2.7.3.3.2, 5° VCF waardoor er een herwaardering van de levenslange pensioenuitkering plaatsvindt. Artikel 2.7.1.0.6 VCF is daarentegen terecht toegepast. Het bezwaar over de berekening van de belastbare grondslag wordt verder volledig afgewezen.

GERECHTELIJKE PROCEDURE

Na veel vijven en zessen mondt de betwisting uiteindelijk uit in hoger beroep. Wat betreft het aspect van de belastbare grondslag, volgt het Gentse hof van beroep evenmin de argumentatie van de langstlevende. Er bestaat geen wettelijke grondslag om de personenbelasting die drukt op de belastbare pensioenuitkering als schuld van de nalatenschap te beschouwen. Er is ook geen wettelijke of andere juridische grondslag om op enige andere manier die

personenbelasting af te trekken, zo stelt het Hof letterlijk.

FEDERALE EN VLAAMSE VISIE

Huidige uitspraak doet wellicht de wenkbrauwen fronsen. Het Gentse hof gaat hiermee radicaal voorbij aan een vaste, reeds jarenlang gevestigde praktijk in hoofde van de fiscus.

Op federaal vlak aanvaardt de Administratie van oudsher de aftrek van de personenbelasting die drukt op een levensverzekering. Dit ondanks het feit dat deze een schuld van de verkrijgers uitmaakt, en het dus geen schuld van de erflater op de dag van zijn overlijden betreft. Een uitzondering op de regel die aldus uitdrukkelijk wordt toegestaan.

Wanneer concreet het voordeel, met name het kapitaal, de rente of afkoopwaarde, van een bepaalde levensverzekering is onderworpen aan inkomstenbelasting in hoofde van de begunstigde bij toepassing van het Wetboek Inkomstenbelastingen, mag er voor de bepaling van de waarde van dit voordeel onderworpen aan het successierecht, rekening worden gehouden met de last die deze belasting vormt. (1) De begunstigde mag daarbij een schatting maken van het verkregen voordeel. De schatting wordt bekomen door het kapitaal of de rente te verminderen met een percentage gelijk aan de aanslagvoet van de bedrijfsvoorheffing, zonder enig bewijs van dit bedrag te moeten leveren. Specifiek voor pensioenen varieert de aanslagvoet van 11 tot 37 %, afhankelijk van het jaarlijks bedrag van het pensioen. Ook voor pensioenen kan de aftrek dus plaatsvinden, weliswaar zolang het gaat om een rentevestiging die geen lijfrente of tijdelijke rente uitmaakt.

(1) Besliss. 31 december 1970 en 8 januari 1988, *Rep. RJ*, S 8/18-01.

Ook Vlabel volgt deze praktijk in zekere zin. Aanvaard wordt dat de eventuele personenbelasting (bedrijfsvoorheffing) verschuldigd op de uitkering van het kapitaal van een levensverzekering kan worden afgetrokken van de in de erfbelasting belastbare grondslag van het overlijdenskapitaal. Vlabel staat deze aftrek echter enkel toe op voorwaarde dat de aangevers aantonen dat het bedoelde kapitaal wel degelijk aan de personenbelasting is onderworpen, bijvoorbeeld aan de hand van een fiscale fiche. (1) Een forfaitaire aftrek zoals door de federale Administratie wordt toegestaan, is voor Vlabel aldus uit den boze. Deze aftrekmogelijkheid is evenwel niet verenigbaar met de (latere) aangifte van passief wegens de op het uitgekeerde kapitaal betaalde personenbelasting, voegt Vlabel er nog aan toe. En dat is uiteraard ook logisch aangezien er anders een dubbele aftrek zou plaatsvinden.

De voormelde standpunten vinden verder ruimschoots steun in de rechtsleer. (2)

PERSOONLIJKE SCHULD VAN DE LANGSTLEVENDE

Het Gentse hof van beroep sluit zich daarentegen niet (langer) aan bij deze standpunten. Tevens gaat het Hof voorbij aan de opmerking van de dossierbeheerder die daarover in het concrete dossier het volgende schreef, in lijn met deze standpunten: *De verschuldigde inkomstenbelasting*

kan worden afgetrokken op voorlegging van de nodige stukken.

Het Hof herhaalt en houdt echter vast aan de letterlijke wettekst, meer bepaald aan artikels 2.7.3.3.2, 5° jo. 2.7.3.2.1 en 2.7.3.4.1 VCF. De eerste wetsbepaling neemt als uitgangspunt dat het brutobedrag belastbaar is in de erfbelasting, terwijl de tweede wetsbepaling vermeldt dat daarvan de schulden in aftrek mogen worden genomen, zoals deze staan vermeld in onderafdeling 4 van de Codex. Die laatste afdeling vermeldt echter nergens de personenbelasting verschuldigd op pensioenuitkeringen (zoals *in casu*) als schuld, stelt het Hof. Verder betreft het geen schuld van de erflater die op de dag van zijn overlijden bestond, zoals vermeld in artikel 2.7.3.4.1, lid 1, 1° VCF. Het gaat daarentegen om een schuld van de langstlevende persoonlijk die nog niet bestond op het moment van het overlijden van de erflater.

Dit zijn wel degelijk welgekende en vaste principes. Nochtans gaat het Hof daarmee in zekere zin voorbij aan hetgeen door de langstlevende effectief wordt gevorderd. De langstlevende vordert namelijk dat bij de bepaling van de belastbare grondslag van de pensioenuitkering rekening moet worden gehouden met een aftrekbaar inkomstenbelasting. Dit is geenszins gelijk te stellen met de vordering dat deze belasting als aftrekbaar passief in de aangifte nalatenschap moet worden aanvaard. Het verschil tussen beide wordt in het desbetreffende standpunt van Vlabel eveneens erkend. De aftrekmogelijkheid is namelijk niet verenigbaar met de (latere) aangifte van passief wegens de op het uitgekeerde kapitaal betaalde personenbelasting, zo stelt Vlabel.

(1) Standpunt Vlabel nr. 16038 van 3 april 2017, aangevuld standpunt gepubliceerd op 5 mei 2017, oorspronkelijk standpunt van 3 april 2016, gepubliceerd op 18 april 2016.

(2) Zie bv. R. DEBLAUWE, *Inleiding tot de Vlaamse erfbelasting*, Herentals, KnopsPublishing, 2019, 359; K. DE PROOST, *Artikel 8 van het Wetboek der Successierechten. Het levensverzekeringscontract: Beding ten behoeve van een derde*, www.law.kuleuven.be/apps/jura/public/art/15n2/deproost.pdf, 280-281; L. WEYTS, *Notarieel fiscaal recht. Deel 2. De aangifte van nalatenschap*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2020, 590-592.

NIETS MEER DAN EEN ADMINISTRATIEVE TOEGEVING

Het Hof stelt verder dat Vlabel in haar verdediging met reden laat gelden dat de administratieve beslissingen destijds federaal genomen om deze aftrek toe te staan, *niets meer dan een administratieve toegeving waren*. De rechtsleer waarnaar de langstlevende verwijst, was bovendien slechts een bevestiging van die vroegere praktijk. Volgens het Hof kan er dan ook geen rekening worden gehouden met deze praktijk die tegen de wet inging en waarvan de langstlevende op heden geen toepassing kan vragen.

Dergelijke uitspraak gaat wel degelijk in tegen het vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel, waarop de langstlevende (vergeefs) beroep doet. Daarover stelt het Hof dat de langstlevende nooit het rechtmatig vertrouwen kon hebben gehad dat zij in de erfbelasting slechts op de waarde van de pensioenuitkering ná aftrek van de personenbelasting zou belast worden. Dit aangezien de betreffende administratieve “toegeeflijkheid” duidelijk inging tegen de wet.

Het vertrouwens- en rechtszekerheidsbeginsel maken daarentegen twee fundamentele beginselen van behoorlijk bestuur uit. De belastingplichtige moet er op kunnen vertrouwen dat een bepaalde gedragslijn van (of een akkoord met) de

fiscus, zoals *in casu* de daarover gevelde beslissingen/standpunten, ook effectief gerespecteerd zal worden. Vanzelfsprekend is het in een rechtsstaat fundamenteel dat de belastingplichtige kan rekenen op dergelijk gepubliceerd materiaal, zelfs al gaat dit zogenaamd in tegen de wet. (1)

De schending van deze beginselen is bovendien hetzelfde als een schending van de wet, en kan wel degelijk leiden tot nietigheid van de aanslag. (2) *In casu* zou het dan ook niet meer dan terecht geweest zijn dat het Hof de voorliggende aanslag vernietigde gelet op de huidige “argumentatie” van Vlabel. Het hoort gewoonweg niet dat de fiscus zomaar bepaalde gedragslijnen negeert door een zogenaamde *contra legem*-situatie op te werpen. De rechtspraak kan deze argumentatie mijns inziens nooit volgen.

Opvallend is nog dat de Gentse rechtbanken en hoven met deze beginselen veel soepeler lijken om te gaan dan de Antwerpse rechtbanken. In een vijftal vonnissen, weliswaar aangaande de DBI-aftrek, toonde de Antwerpse rechtbank van eerste aanleg zich namelijk veel strenger, doch rechtvaardiger. Er volgde wel degelijk een vernietiging van de daarin betwiste aanslagen wegens schending van de beginselen van behoorlijk bestuur, een geheel terechte beslissing. (3)

(1) T. ANIL, C. DILLEN en V. VERCAUTEREN, “BBI wordt teruggefloten door Antwerpse rechtbank wegens onbehoorlijk bestuur”, *Fisc.Act.* 2022/10, (1) 3; M. DE JONCKHEERE (ed.), *De fiscale procedure*, Brugge, die Keure, 2012, 16; F. VERMEERSCH, “Het vertrouwensbeginsel in het fiscaal recht”, *AFT* 2010/8-9, 57.

(2) M. MAUS, *De fiscale controle*, Brugge, die Keure, 2005, 790.

(3) Zie in Rb. Antwerpen 21 februari 2022, 20/5284/A, 20/5286/A, 20/5288/A, 20/5289/A + 21/3444/A, 20/5291/A + 21/3443/A, uitgebreid besproken in T. ANIL, C. DILLEN en V. VERCAUTEREN, “BBI wordt teruggefloten door Antwerpse rechtbank wegens onbehoorlijk bestuur”, *Fisc.Act.* 2022/10, 1-4.

BELASTING OP NETTOVERKRIJGING

Verderop argumenteert het Hof ietwat bevreemdend dat er géén algemeen beginsel bestaat op grond waarvan men maar gehouden is tot erfbelasting op wat men als nettovoordeel bij leegaat heeft verkregen.

Nochtans is het algemeen principe dat de erfbelasting slechts de nettoverkrijging van de erfgenamen treft. Immers wordt het verschuldigd percentage aan erfbelasting berekend volgens de graad van verwantschap tot de erflater, volgens een progressief tarief hetgeen varieert, en slechts over het netto-aandeel dat iedere erfgenaam of legataris (1) krijgt. Drie welbekende criteria waarover geen discussie bestaat, die tevens in de VCF én die zelfs op de website van Vlabel (2) terug te vinden zijn. (3)

PARALLEL MET RECHTSpraak OVER AFTREKBAARHEID REGULARISATIEHEFFING

Dergelijke strenge visie van het Gentse hof doet overigens verdacht veel denken aan één van zijn andere, recente uitspraken over de aftrekbaarheid van bepaalde schulden in de nalatenschap van de erflater. Ingevolge het arrest van 23 maart 2021 (4) maakt het Gentse hof radicaal komaf met een oud standpunt waarin Vlabel de regularisatieheffing als aftrekbaar passief in de nalatenschap aanvaardt. (5) Vlabel wisselt in het voorliggende arrest namelijk tevens van koers en aanvaardt

(1) Behoudens in principe wat betreft een bijzondere legataris.

(2) <https://www.vlaanderen.be/erfbelasting/tarieven-in-de-erfbelasting>.

(3) J. DECUYPER en J. RUYSEVELDT, *Successierechten*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 915; A. TIBERGHIE, *Tiberghien: Handboek voor fiscaal recht*, 39e ed., Mechelen, Wolters Kluwer, 2021, 1592.

(4) Gent 23 maart 2021, 2019/AR/556, FJF 2021/142.

(5) Standpunt Vlabel nr. 15165 van 30 november 2015, opgeheven.

enkel nog de aftrek indien het regularisatiedossier van de erflater vóór diens overlijden werd ingediend.

Vervolgens gaat het Gentse hof nog een stap verder, en oordeelt dat de regularisatieheffing nooit als aftrekbaar passief in de nalatenschap kan worden aanvaard, ongeacht het moment van indiening van de aangifte. Het Hof concludeert (o.i. onterecht) dat de regularisatieheffing een schuld tot betaling betreft waartoe slechts de erfopvolgers zijn gehouden ingevolge hun eigen handelen. De schuld komt niet voor aftrek in aanmerking daar deze de nalatenschap niet bezwaart. (6) Vlabel sluit zich finaal aan bij deze conclusie in alweer een nieuw standpunt. (7)

Dergelijke argumentatie komt in zekere zin evenzeer naar voor in het huidige arrest van het Gentse hof, zij het dat de regularisatieheffing, anders dan de op de pensioenuitkering geheven inkomstenbelasting, o.i. wel degelijk een schuld van de erflater die reeds bestond op moment van zijn overlijden uitmaakt. In beide arresten wordt plotsklaps teruggekomen op de eerdere administratieve praktijk in tegenovergestelde zin.

SLOTBEDENKING

Het Gentse hof lijkt zich aldus steeds strenger op te stellen wat betreft de aftrekbaarheid van bepaalde schulden in de nalatenschap. Het vertrouwen van de belastingplichtige in de fiscus wordt hiermee opnieuw op de proef gesteld, een

(6) Gent 23 maart 2021, 2019/AR/556, FJF 2021/142.

(7) Standpunt nr. 21055 van 13 september 2021. Zie daarover uitgebreid in E. DE LEEUW, "Is een regularisatieheffing aftrekbaar als passief in de aangifte nalatenschap?", *Successierechten* 2022/1, 13-16.

bedroevend maar helaas tot op vandaag nog vaak terugkerend gebeuren. (1)

Charlotte MAES

Advocaat Tiberghien advocaten
Praktijkassistent Master in het notariaat
KU Leuven

(1) Zie daarover reeds in E. VAN DE VELDE, 'Afspraken' met de fiscus: de grenzen, juridische kwalificatie en rechtsgevolgen, Gent, Larcier, 2009, 344.

Hof van Beroep Gent (her)bevestigt principes inzake onverdeelde gemeenschappelijke rekeningen in de aangifte nalatenschap van de langstlevende

■ Gent 2 november 2021, 2020/AR/1297.

In een arrest van 2 november 2021 heeft het Hof van Beroep te Gent zich opnieuw uitgesproken over de toepassing van erfbelasting in het geval van een post communautaire onverdeeldheid, die niet werd verdeeld na het overlijden van de eerste echtgenoot.

WAAROVER GAAT HET?

Een klassieke casus werd voorgelegd aan het Hof. Na het overlijden van moeder kwam haar nalatenschap toe aan haar echtgenoot voor het vruchtgebruik en aan de twee kinderen voor de blote eigendom. De (bank)rekeningen werden na haar overlijden echter allen integraal op naam van vader gezet. Enige tijd later overleed ook vader. De erfgenamen argumenteerden bij het indienen van de aangifte in de nalatenschap dat slechts de helft van de oorspronkelijk gemeenschappelijke rekeningen aan erfbelasting onderhevig mocht zijn.

VLABEL ging niet akkoord en was van oordeel dat bij niet-verdeling van activa

uit een eerdere nalatenschap erfbelasting wordt geheven op het geheel. Niet-verdeling wordt nooit ambtshalve verondersteld en moet effectief bewezen zijn. *In casu* achtte VLABEL dit bewijs onvoldoende geleverd.

WAT ZEGT HET HOF?

Het Hof vangt aan met de principes te herhalen inzake artikel 2.7.3.2.4 VCF e.v. Deze artikels bevatten wettelijke vermoedens van eigendom in het voordeel van de administratie. De administratie moet enkel aantonen dat de toestand die zij beoogt binnen de toepassings sfeer van voormelde artikels valt. *In casu* beantwoordt het Hof de vraag of artikel 2.7.3.2.5 VCF toepassing kan vinden positief.

Voor een erfopvolger is het echter mogelijk om het tegenbewijs te leveren, namelijk dat de goederen in kwestie géén deel meer uitmaken van het vermogen van de overledene op moment van overlijden. Vervolgens toetst het Hof de door belastingplichtige aangedragen bewijsstukken aan de vraag of hiermee voldoende